

LIBRI PROHIBITI

Annual report - 1998

Senovážné nám. 2
Praha 1
tel./fax:
(02) 24 22 59 71

library
and reading room
open
monday - thursday
1 - 5 p.m.

Vznik knihovny

Knihovna „zakázaných knih“ vznikla z potřeby soustředit na jednom místě a zpřístupnit širší veřejnosti produkci exilových a samizdatových vydavatelů a zaplnit tak jedno z „bílých míst“ naší nedávné historie. Jsme přesvědčeni, že jedním z pilířů demokracie je právo občana na přístup k informacím bez jakýchkoli překážek, a snažíme se přispět k naplnění tohoto práva. Abychom takovou službu mohli skutečně poskytovat, musí být knihovna soukromá a nezávislá.

Po roce překonávání mnoha právnických, finančních, prostorových a jiných problémů se nám podařilo knihovnu v říjnu 1990 otevřít v Podskalské ulici za finanční a technické pomoci Čs. nadace Charty 77 a za účasti mnoha významných kulturních představitelů včetně prezidenta republiky.

Pozdější činnost knihovny umožnila nezištná pomoc mnoha příznivců naší myšlenky. Vytvořila se tak v Čechách naprosto ojedinělá a nezastupitelná knihovna, která zde dosud chyběla.

Základem knihovny byly archivní exempláře samizdatové edice Popelnice, kterou vydával Jiří Gruntorád, a další publikace jím získané koupí nebo výměnou v době normalizace. Sbírku tehdy tvořilo asi 2000 knih, reprezentativní soubor časopisů a dalších dokumentů.

Společnost Libri prohibiti

Vzhledem k tomu, že knihovna potřebovala právní subjektivitu, založili jsme a 24. dubna 1991 na Ministerstvu vnitra ČR zaregistrovali nevýdělečné sdružení občanů - Společnost Libri prohibiti, jejímž hlavním cílem je podpora zajištění činnosti a dobudování naší knihovny. Členské příspěvky nejsou stanoveny.

Mezi zakládajícími členy společnosti jsou mj. spisovatelé Václav Havel, Eva Kantůrková, Ivan Klíma, Hana Ponická, Zdeněk Urbánek, Ludvík Vaculík a Jan Vladislav. Dále bývalý rektor Karlovy univerzity Radim Palouš, bývalý rektor Masarykovy univerzity v Brně Milan Jelínek, bývalý ředitel Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR Vilém Prečan, bývalý ministr kultury Pavel Tigrid, novinář a generální ředitel Českého rozhlasu Vlastimil Ježek, ředitel Masarykova ústavu AV ČR Jaroslav Opat, ředitel Centra pro teoretická studia při Filozofickém ústavu AV ČR Ivan Havel a významný katolický pedagog a vydavatel Oto Mádr. Podle stanov občanského sdružení je představitelem společnosti Jiří Gruntorád.

Společnost má dnes 177 členů, mezi kterými jsou kromě jmenovaných zakládajících členů také např. spisovatelé Jan Beneš, Jiří Gruša, Petr Kabeš, Petr Král, Alexandr Kliment a Jaroslav Strnad, literární vědci František Kautman, Antonín Měšťan a Jiří Brabec, ředitel Národní knihovny Vojtěch Balík, bývalý český velvyslanec v Bulharsku Petr Pospíchal, vydavatel Kanadských listů Mirko Janeček a další samizdatoví a exiloví vydavatelé, publicisté a přátelé knihovny.

Do Společnosti Libri prohibiti i nadále zveme všechny zájemce o členství, kteří mohou a chtějí knihovně jakkoli pomoci.

Aktuální stav fondů knihovny

Knihovna se skládá z fondů samizdatové a exilové literatury, archivu dokumentů a audiovizuálního oddělení. Je zde celkem asi 18000 knihovních jednotek a na 1400 titulů periodik.

Sbírkou rozšiřujeme nákupy, výměnou a dary příznivců z domova i ze zahraničí. Z cenných unikátů a materiálů zapůjčených pořizujeme kopie, které poskytujeme k prezenčnímu studiu.

Knihovní fond je rozdělen do těchto částí:

1. České samizdatové monografie a časopisy

Fond má přes 9300 knihovních jednotek ze 70. a 80. let, a to jak edičních (např. Edice Expedice, Petlice, Popelnice, Česká expedice, Kvart, Kde domov můj atd. - přibližně 100 edic a nakladatelů), tak i publikací mimoedičních. Sbírka časopisů čítá 320 titulů (např. Informace o Chartě 77, Informace o církvi, Revolver revue, Vokno, Kritický sborník, Střední Evropa atd.), všechna významná periodika jsou kompletní.

2. České exilové monografie a časopisy

Fond zahrnuje na 4900 knihovních jednotek. Je zde zastoupeno 35 nakladatelství, která měla souvislý ediční program, a přes 400 jednotlivých nakladatelů a institucí, které vydávaly publikace v češtině. Kompletní je produkce nakladatelství 68° Publishers, Index, Poezie mimo domov, Rozmluvy, Opus bonum, Arkýř, Konfrontace, Edice satiry, Framar, Moravian Library atd. Máme již přes 550 titulů exilových periodik, z toho jsou kompletní ročníky časopisů Svědectví, Listy, Studie, Proměny, 150 000 slov, Obrys, Západ, Reportér, Hlas domova, Text, Kanadské listy, Sklizeň, Skutečnost, Národní politika, Právo lidu, Paternoster a další, zahrnující období od konce 40. let do současnosti.

3. Monografie a časopisy 1. a 2. odboje

Fond obsahuje 56 knihovních jednotek legionářské literatury z 1. světové války, přes 440 monografií československého válečného exilu 1939 - 1945 a některé časopisy z období 1. a 2. světové války.

4. Cizí samizdatové monografie a časopisy

Fond má přes 160 knihovních jednotek slovenského a přes 550 knihovních jednotek polského samizdatu, 37 titulů slovenských a 180 titulů polských periodik. Okrajově je zastoupen i ruský samizdat a periodika z bývalé NDR.

5. Cizí exilové monografie a časopisy

Fond má přes 340 knihovních jednotek slovenských exilových monografií a přes 40 titulů časopisů, 215 svazků monografií ruského a ukrajinského exilu z let 1920 - 1990 s několika časopisy, polský exil je zastoupen jen několika desítkami publikací a časopisů.

6. Cizojazyčné monografie a časopisy

Fond cizojazyčných knih se vztahem k Československu nebo k problematice lidských práv včetně překladů z češtiny má přes 1500 svazků a 330 titulů časopisů.

7. Dokumentace a archiv

Velkou část tohoto fondu tvoří dokumenty o porušování lidských a občanských práv v bývalém Československu a v celém sovětském bloku. Jde o soubor písemných dokumentů vzniklý zejména činností nezávislých iniciativ Charty 77, Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných, Východoevropské informační agentury atd., práce jednotlivých autorů i skupin šířené samizdatem, fejetony, politické komentáře, příležitostné texty, petice, dopisy apod. V loňském roce jsme přikročili k jejich zpracování, zatím je hotovo přes 900 záznamů. Dále jsou zde nepublikované práce a rukopisy, dokumenty a písemné doklady o činnosti exilových organizací a redakcí včetně korespondence, samizdatové plakáty, letáky, fotografický a výstřižkový archiv.

8. Příruční knihovna - tematická a sekundární literatura

Obsahuje knihy, časopisy a další dokumenty o samizdatové a exilové literatuře, katalogy, bibliografické soupisy, slovníky, biografické a diplomové práce, celkem více než 500 položek.

9. Audiovizuální oddělení

Vzniklo v roce 1993 z iniciativy PhDr. Aleše Opekara. V současné době již vlastníme nahrávky nekonformní hudby na více než 1200 kazetách, 60 CD-ROM médií a 65 gramofonových deskách, zvukové záznamy podzemních přednášek a seminářů (cca 220), videodokumenty a filmovou amatérskou produkci na více než 200 videokazetách. Nahrávky se snažíme získávat přímo od původců, tedy v nejlepší možné technické kvalitě.

Provoz a činnosti knihovny

Sídlo knihovny a čítárny Libri prohibiti, která je v provozu již devátým rokem, je na Senovážném náměstí č. 2 v Praze 1. Otevřeno máme čtyři dny v týdnu (pondělí - čtvrtek) od 13 do 17 hodin. Fondy jsou k dispozici čtenářské veřejnosti bezplatně, poskytujeme standardní služby včetně rešerší, kopírování a konzultací. Většina publikací je přístupná prezenčně v naší studovně, kde je 18 míst. Multiplikáty půjčujeme absenčně po složení kauce.

V průběhu doby od vzniku naší knihovny se začíná naplňovat náš cíl, pro který knihovna vznikla: daří se nám kompletovat produkci exilu i samizdatu, včetně audio a video. Vzhledem k tomu, že vlastníme jinde v republice, ale i ve světě nedostupné materiály, které jsou z větší části evidované v elektronické podobě, má naše knihovna zásadní význam pro zlepšení informační situace v dané oblasti. Ta je značně rozsáhlá a zahrnuje kromě literatury a literární vědy také historii, politologii, filozofii, teologii, sociologii, kulturní i politickou publicistiku, lidská práva a mezinárodní vztahy, čímž výčet nekončí. Pro poznání naší nedávné minulosti, jejíž různé aspekty je možno zkoumat na jednom pracovišti, je naše knihovna již nyní nezastupitelná.

Přispěli jsme m. j. ke vzniku těchto publikací: Johanna Posset: Česká samizdatová periodika 1968-1989; Minulost a dějiny v českém a slovenském samizdatu 1970-1989 (sest. J. Vlk, V. Vaňková, J. Novotný); Michal Přibáň: České krajanské a exilové časopisy po r. 1945; Aleš Zach: Kniha a český exil; František Knop: Česká literatura v exilu; Lubomír Machala: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy; Texty The Plastic People of the Universe (sest. Jaroslav Riedel); Ivan Jirous: Magorův zápisník (sest. Michal Špirit).

Naše rešerše se použily i pro sestavení personálních bibliografií Jana Lopatky, Bohumila Hrabala, Jana Patočky, Sergeje Machonina, bibliografie překladů Rogera Schutze a v mnoha dalších případech.

Knihovní fondy, včetně audiovizuálních, počítačově zpracováváme v knihovnickém systému ISIS/MAKS, průběžně je doplňujeme a pracujeme na jejich revizi. Databáze rozšiřujeme také o záznamy desiderát a vytváříme tak bibliografické soubory. Zpracováváme i článkové bibliografie důležitých samizdatových časopisů, máme již přes 5000 záznamů.

Tyto bibliografie samizdatových edic a časopisů již několik let uveřejňujeme v Kritickém sborníku. V r. 1995 jsme s finanční pomocí Ministerstva zahraničních věcí ČR vydali v nakladatelství Primus Katalog knih českého exilu 1948 - 1994. V roce 1996 jsme bibliograficky zpracovali sdělení VONS a další materiály o lidských právech. V rámci projektu Knižní vydání článkové bibliografie Informací o Chartě 77 jsme v r. 1997 zpracovali veškeré podklady pro tisk této publikace. Oba projekty podpořila Nadace rozvoje občanské společnosti z Phare Programu rozvoje občanské společnosti Komise Evropské Unie.

Našich služeb využívají různé instituce doma i v zahraničí (např. Ústav pro českou literaturu AV ČR, Muzeum české literatury, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, British Library v Londýně, Institut východní a střední Evropy při Amsterdamské universitě aj.), vědečtí pracovníci, studenti středních a vysokých škol, Česká televize, některá vydavatelství, novináři i další zájemci. Materiály pro své diplomové práce si zde hledají studenti čeští i zahraniční. Umožňujeme též praxi studentům 2. a 3. ročníku Ústavu informačních studií a knihovnictví filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Naše výsledky v roce 1998

V březnu 1998 jsme v nakladatelství Doplněk vydali s podporou Nadace ROS z fondu Phare knihu Informace o Chartě 77: Článeková bibliografie 1978-1990. S finanční podporou Odboru krajauských a kulturních vztahů MZV ČR jsme zkatologizovali 550 titulů českých a slovenských krajauských a exilových periodik vydávaných od r. 1945 do současnosti. Katalog s rejstříky je určen pro potřeby knihovny.

V loňském roce jsme získali celkem přes 1000 knihovních jednotek a dalších 100 titulů periodik. Z toho se nejvýrazněji rozšířily tyto části fondu:

České samizdatové monografie o 500 knihovních jednotek

České exilové monografie o 200 knihovních jednotek

Česká exilová periodika o 20 titulů

Monografie čs. válečného exilu o 40 knihovních jednotek

Cizojazyčné monografie o 100 knihovních jednotek

V audiovizuálním oddělení nám přibylo více než 200 audiokazet a 50 CD-ROM médií.

Cíle knihovny pro rok 1999

Naším hlavním cílem je shromáždit co nejúplnější a nejkvalitnější sbírku knih, časopisů a dalších materiálů, které byly vytvořeny českým a slovenským exilem, a všech dostupných materiálů naší domácí opozice, tedy tzv. samizdatu. Tyto fondy chceme kompletně počítačově zkatologizovat a výsledky zpřístupnit dalšímu bádání jednak prezenčně v naší počítačové síti, jednak formou knižních a časopiseckých publikací, vydáním na CD-ROM médiích a také v síti INTERNET.

V tomto roce je tedy třeba:

- pokračovat v akvizicích
- pokračovat v počítačové katalogizaci samizdatového knižního fondu a přírůstků
- pokračovat v článkové bibliografii samizdatových časopisů
- připojení knihovny k síti INTERNET a otevření vlastní stránky
- zpracovaná data postupně upravit pro prezentaci v síti INTERNET
- realizovat knižní vydání Katalogu čs. krajauských a exilových periodik 1945-1997
- pokračovat v budování a katalogizaci audiovizuálního fondu
- dokončit klimatizaci depozitáře
- zahájit projekt záchrany některých ohrožených exilových periodik přenosem na elektronická média (CD-ROM) pomocí scanneru

Na tento rok jsme zatím předložili dva projekty Ministerstvu kultury ČR, po jednom projektu Ministerstvu zahraničních věcí ČR, Magistrátu hl. města Prahy a Nadaci rozvoje občanské společnosti. Vzhledem k omezeným možnostem státního rozpočtu předpokládáme, že dotace nepokryjí naše náklady a bude tedy třeba získat další sponzory.

Poděkování

Náš dík si zaslouží Ministerstvo kultury ČR, které opět přispělo dotací na náš provoz a naše projekty, dále přispěli v loňském roce: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Nadace Preciosa Jablonec nad Nisou, Nadace Český literární fond, Magistrát hl. m. Prahy, Městská část Praha 1, předseda Senátu Parlamentu ČR, Zolcer TV, Francois Bréla, Petr Uhl, manželé Dohnalovi, Helena M. Fabry, Jennifer A. Simons, Miroslav Hamr, Jiří Brych a Věra Ebels-Dolanová. Zvláště děkujeme Nadaci rozvoje občanské společnosti (NROS), která nám poskytla z Phare Programu rozvoje občanské společnosti Komise Evropské Unie prostředky na vydání publikace Informace o Chartě 77: Článeková bibliografie 1978-1990.

Děkujeme také všem dalším přispěvatelům, které zde nelze vyjmenovat. Bez jejich hmotné podpory by existence naší knihovny a studovny nebyla možná. To platí také o nezištné pracovní pomoci mnoha

jednotlivců.

Nemenší dík patří také všem dárcům, kteří pomáhají rozšiřovat naše fondy. Děkujeme i těm vydavatelům časopisů, kteří nám je nezištně zasílají. Zejména jejich zásluhou je dnes Libri prohibiti tím, čím je.

Předem děkujeme všem dalším sponzorům, dary je možno odečítat od daňového základu. U České spořitelny v Praze 1, Vodičkova 9 máme účet číslo 3019555-018/0800 s názvem Libri prohibiti. Dotazy vyřizujeme i telefonicky na čísle (02) 24225971, které platí i pro fax.

V Praze 18. ledna 1999
Jiří Gruntorád